

Medzi Živým bičom a Gardistom (poznámky k memoárom, beletrii a publicistike Mila Urbana)

KAROL CSIBA, Ústav slovenskej literatúry SAV, Bratislava

KAROL CSIBA: Between the Living Whip and the Gardista (Comments on Milo Urban's Memoirs, Fiction and Journalism)
SLOVENSKÁ LITERATÚRA 62, No. 5, p. 427 – 434.

The present study is a way of contemplating about the forms of the author's subject who occurs differently in memoirs, fiction and journalism written by Slovak prose writer Milo Urban. What stands out here is creating different images of the creator. In the first case it is the recalling subject present in the second book of Urban's memoirs *Kade-tade po Halinde. Neveselé spomienky na veselé roky* (*All around Halinda. Cheerless Memories of Cheerful Years*, 1992). Similar features can be found in the image of the author's subject of the prose *Živý bič* (*The Living Whip*, 1927), which includes the author's memories of the First World War organized in a literary way. These images are confronted with the author's subject presented in Urban's magazine and newspaper articles. This is where the progression of the author's journalism career is revealed as its ideological aspects only show later when he becomes the editor-in-chief of the daily *Gardista*. The outcome of the analysis of the different ways of Milo Urban's writing is ambivalence of the author's subject depicted by himself.

Key words: author's subject, memoirs, journalism, fiction, confrontation

Uvažovanie o autorskom subjekte v memoároch, beletrii a publicistike Mila Urbana začnem dvoma samostatnými a zdanlivo nepodstatnými, resp. banálnymi poznámkami.¹ V oboch prípadoch sa obraz osobnosti umelca ukáže v trochu iných farbách, čo okrajovo súvisí s mojou snahou pozrieť sa na fragmenty tvorby konkrétneho literárneho tvorcu trochu inak. Prvá poznámka sa dotýka časopisu *Elán* z roku 1931. Na prvej strane desiateho čísla prvého ročníka je umiestnená veľká ilustrácia vzrastom malého (alebo ešte presnejšie drobného) spisovateľa Mila Urbana.² Pod ňou je umiestnený krátky komentár: Autor „Živého biča“ Milko Urban vo svojej pracovni (Kreslila Ľ. – Ľudmila – Rambouská). Prívlastok drobný je v prípade tejto pomerne jednoduchej kresby (akejsi láskavej karikatúry) viac ako príznačný. Už v tom období všeobecne známy slovenský prozaik je zobrazený v charakteristickej polohe muža sediaceho na stoličke vo svojej pracovni. Túto zdanlivo obyčajnú a statickú situáciu ozvlášťuje nenápadný detail. Nápadné sú totiž jeho trochu infantilne hompáľajúce nohy, ktorými sa spisovateľ nedotýka podlahy. Ak si ilu-

¹ Na úvod pripomínam, že celý príspevok má charakter rozpracovaných fragmentárnych poznámok a namiesto ucelenosti sa usilujem poukázať na niekoľko vybraných paradoxov prítomných v memoároch, beletrii a publicistike Mila Urbana.

² RAMBOUSKÁ, Ľudmila (kreslila): Autor „Živého biča“ Milko Urban vo svojej pracovni. In: *Elán*, roč. 1, 1931, č. 10, s. 1.

stráciu pozrieme pozornejšie, všimneme si aj ďalšie „zaujímavé“ maličkosti. Na písacom stole má rozloženú detskú stavebnicu. Okrem toho nájdeme na protifahej polici loptu, autíčko, zvieracie leporelo a počítadlo. Aby toho nebolo málo, v kúte je opretá miniatúrna kolobežka. Viac sa na úvodnú minimalisticky stvárnenú ilustráciu nezmestilo. Ilustrátor-kin koncept umiestnený na prvej strane kultúrno-literárneho časopisu nie je v tejto súvislosti dôležitý, jeho prípadné hľadanie by bolo skôr hypotetickým dohadom ako objektivizovanou informáciou. Len na okraj zobrazených detských predmetov pripomínam (pri porovnaní s dátumom vydania čísla časopisu), že prvé dieťa sa Milovi Urbanovi narodilo až 17. júna 1936 (sobáš so Žofiou, rod. Paňákovou sa uskutočnil 24. augusta 1935).

Druhá poznámka sa dotýka pre zmenu denníka *Slovák* z roku 1933. V prvom januárovom čísle totiž nájdeme informáciu o neformálnej ankete uskutočnenej v tatranskom sanatóriu dr. Opatrného.³ Respondentmi boli podľa autora článku desiatí českí rekreanti patriaci k inteligencii. Okrem množstva informácií o Slovensku, ktoré ho samozrejme pobúrili – „na Slovensku sú samé krčmy a tam sa vraždí, sú tu hory a v tých sú zbojníci a sú tu autonomisti, no nechceli priamo povedať, že to sú všetko vlastizradcovia“.⁴ Korunu všetkému však dala podľa autora až jednoduchá literárna otázka: Počuli ste niečo o dajakom Milovi Urbanovi? Odpoveď bola nasledujúca: „A jo, zápasník.“⁵ Napriek prekvapeniu, resp. rozhorčeniu z výsledkov ankety v sanatóriu, ani pri tejto druhej poznámke nebudem hľadať skutočné príčiny vzniku tohto „rozhorčeného“ textu. Na ilustráciu však pripájam jedno z možných vysvetlení. Českí respondenti mali pravdepodobne na mysli menovca slovenského prozaika, ktorým bol Jozef Urban (1899 – 1968), československý zápasník českej národnosti. Jeho najväčším úspechom bol zisk striebornej medaily v zápase grécko-rímskom v ťažkej váhe na olympijských hrách v Los Angeles v roku 1932. O príznačnosti oboch týchto poznámok v tejto chvíli diskutovať nechcem, no ich špecifická významová ozvena, ktorá vytvára odlišný obraz literárneho tvorca z nasledujúceho textu úplne nevypadne. Implicitne bude prítomná vo všetkých formách jeho tvorby, čo naznačuje už samotný názov.

Genézu vzniku románu Mila Urbana *Živý bič* (1927) zachytáva druhá kniha jeho memoárov publikovaná pod názvom *Kade-tade po Halinde. Neveselé spomienky na veselé roky* (1992).⁶ Dôležitým impulzom k jeho napísaniu bola podľa jeho vlastných slov vlna tzv. vojnovej literatúry – Urban menuje napríklad román Jána Hrušovského *Muža s protézou* (1925), resp. román Vladislava Vančuru *Pole orná a válečná* (1925) –, ktorá zároveň ovplyvnila autorovu potrebu urobiť si v spomienkach z tohto obdobia poriadok. Autor síce konštatuje absenciu zážitkov z „frontu“ – „(...) neprichodilo mi písať o tom, ako sa vojaci v zákopoch trápia, ako bijú vši, bojujú, ako ich nalievajú rumom a ženú do útokov, na smrť, ako dunia kanóny, brešú guľomety, ako chlapi stekajú z krvi a podobne. Vtedy ešte chlapec, nič z tejto hrôzy som nezažil, nevidel, no – pozoroval som iné“⁷ –, no

³ J. C. K.: Anketa u dr. Opatrného, akej ešte nebolo. Milo Urban ako zápasník, žijúci Hviezdoslav, zbojníci a iné vedomosti českých inteligentov o Slovensku a Slovákoch. In: *Slovák*, roč. 15, 1. 1. 1933, č. 1, s. 7.

⁴ Tamže, s. 7.

⁵ Tamže.

⁶ URBAN, Milo: *Kade-tade po Halinde. Neveselé spomienky na veselé roky*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1992.

⁷ Tamže, s. 161.

o to intenzívnejšie deklaruje záujem o umelecké (zároveň čo najviac dokumentárne) stvárnenie tragédií mimofrontového zázemia prvej svetovej vojny. Tento priestor na rozdiel od skutočného boja podľa vlastných slov veľmi dobre poznal, o čom nás v druhom diele spomienok prostredníctvom detailných poznámok informuje. Rozprávanie o tomto období či presnejšie o príprave na písanie románu začína nasledovne: „A tak na jeseň roku 1926 zajal som svojich neviditeľných starých známych hore do Reduty. A nemusel som veľmi vymýšľať. Ondrej Koreň, ktorý sa vrátil z vojny bez ruky a bez oka ako smutný výkričník vojnového besnenia, to bol náš sused Jano Machajda, spola chovanec a spola paholok u Vendelovcov v Rovniach. Jano Kúrňava zas robil boženíka a či obecného sluhu v Rabčiciach, atď. (...) Adam Hlavaj v skutočnosti tiež nemal blíženca. Aspoň som sa ním nestretol (...) Nuž s takými viac či menej skutočnými spoločníkmi sadol som si hore v Redute k jednému stolu a začala sa veľká hra (...).“⁸ Okrem správ o bratislavskej etape jeho práce na tomto diele sa dozvedáme niečo bližšie aj o vynútenom návrate na Oravu. Autor to vysvetľuje primárne zánikom časopisu *Slovenský národ*,⁹ v ktorom do konca roka pracoval.

Pravdepodobne v tomto období sa Milo Urban zoznamuje aj s knihou maďarského spisovateľa Dezső Szabóa (*Odplavená dedina*, 1919). Len okrajovo v tejto súvislosti hovorí o jej vplyve na písanie jeho vlastného románu. Stručne sa k tejto inšpirácii vracia vo svojich spomienkach.¹⁰ To, čo obe spomenuté knihy spája, je predovšetkým podrobné spracovanie vojnovej tematiky. Spomienkové poznámky však nie sú jedinou autorskou reakciou na problém s rozsahom a pôvodom „inšpirácií“. Oveľa skôr sa podobnostiam medzi dvoma prózami venuje autor v článku Jeden z tých mnohých bez mena publikovanom v roku 1931 v siedmom čísle časopisu *Elán*.¹¹ Podrobne a celkom jednoznačne v ňom vyvracia názory o jeho próze vykreslenej ako plagiát spomenutého maďarského románu. V samotnej odpovedi je zaujímavý ešte jeden dôležitý moment. Urban totiž sekundárne reaguje aj na pripomienku pána Budaya uverejnenú v prvom čísle obnovenej *Kultúry*. Podľa citovaného hodnotenia „Urbanovi už nestačí ani kresťanská morálka“. Milo Urban na toto vyjadrenie v spomenutom článku odpovedá: „O tom, či mi stačí kresťanská morálka, rozmýšľal som zas v erdútskom kostole medzi sedliakmi na kruchte. Prišiel som na to, že by som nebol vôbec človekom, keby mi stačila tak, ako stačí mnohým našim kresťanom: vtesnaná pekne do kníh a odložená ‚ad acta‘. – lebo o kresťanskej morálke nestačí hovoriť! (...) dnes neviem povedať presne, čo som. Plagiátorom sa necí-

⁸ Tamže, s. 161 – 163.

⁹ 30. december 1926.

¹⁰ „V prívale takýchto otázok na svoje redaktorčenie som už skoro zabúdal, keď tu znevrady sa ozval náš Kubko-Načín (...) keď som prezradil, že robotu zanedlho skončím, pochválil ma a už aj vyťahoval akúsi knihu, aby som si prečítal, že to je skvelá vec. Hľadím... Román mne dovtedy neznámeho maďarského spisovateľa Dezső Szabóa Az elsodort falu – Odplavená dedina. Tematika vojnová – z dediny, mesta i z ruského frontu. Dobré, vravím, aspoň porovnávať svoje čarbaniny s týmto (...) čo ma chytilo, bola jeho robustná odvaha hovoriť na plné ústa, omračovať čitateľa ohňostrojom svojských prirovnaní, smelo použiť i nezvyčajné slovo či zvrät, ak ony zvyrazňovali myšlienku. V tomto smere ma naozaj posmelil a mohol mať na mňa istý vplyv pri prepisovaní Živého biča, ako som svoj román nakoniec pokrstil, no – nebol sám“ (URBAN, Milo: *Kade-tade po Halinde. Neveselé spomienky na veselé roky*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1992, s. 172 – 173).

¹¹ URBAN, Milo: Jeden z mnohých bez mena. In: *Elán*, roč. 1, 1931, č. 7, s. 3.

tim a literátom v Kostolného poňatí byť nechcem. Kresťanom v zmysle u nás bežnom, tou fatalistickou otiepkou slamy – to radšej guľku do hlavy.“¹² Len pre úplnosť dodávam, že v závere tohto článku rozvíja autor tézy o tzv. lepších začiatkoch, do ktorých by malo vyústiť ním verbalizované obdobie spoločenského zmätku a neistoty. Presnejšie o tom v texte píše: „Áno, som jeden z tých mnohých bezmenných, ktorí dvíhajú nos do vzduchu, vetria a hľadajú, ktorou stranou dalo by sa uniknúť z tohto zmätku, kadiaľ by sa treba bolo uberať, aby sme sa ocitli v lepšom zajtrajšku.“¹³

V súvislosti s existenciou ďalších Urbanových úvah o možnom riešení dobových spoločenských problémov upozorňujem na kontext jeho publicistických kontaktov s redakciou časopisu *DAV*. Výsledkom tejto jeho aktivity je získanie dostatočného publikačného priestoru v tomto periodiku. Spomenúť by som mohol asi tri najdôležitejšie články, ktoré deklarujú jeho vtedajšiu myšlienkovú identifikáciu s ideologickým zameraním periodika.¹⁴ Najmä posledný článok odkrýva názor autora, že literatúra musí byť revolučná a mala by plniť určité poslanie. Podľa jeho slov, práve slovenská literatúra by sa mala opierať o reálny život na vtedajšom Slovensku. Za jeho základ považuje Urban triedu roľníkov a robotníkov. Do veľkej miery spochybňuje existenciu vlastnej slovenskej inteligencie, ktorú skôr považuje za odraz cudzích, nepriateľských kultúr. Budúcnosť (spoločnosti, literatúry) vidí v nespochybniteľnom rozklade „kapitalisticko-šovinistickej ideológie, ktorá žožrala našu minulosť“. A našou úlohou je tomu rozkladu vo vlastnom záujme napomáhať.¹⁵ O participácii slovenských spisovateľov na organizácii verejného života hovorí Milo Urban aj v texte *Slovenský spisovateľ dnes*. Niekoľko aktuálnych poznámok publikovaných v roku 1933 v časopise *Elán*.¹⁶ Zmeny spoločenskej úlohy spisovateľov dáva do súvislosti s priebehom prvej svetovej vojny, ktorá podľa neho uvoľnila dovtedajšiu oktrojovanú participáciu literárnych tvorcov na riešení aktuálnych problémov. Zmenenú historickú situáciu vnímal ako ideálnu na využitie schopností spisovateľov pri tvorbe nových kultúrnych a spoločenských hodnôt. Takýto tvorivý jednotlivec by mal byť podľa jeho slov „akýmsi bezprostredným tlmočníkom, duševným vodcom a či už vychovávateľom širokých vrstiev nie v zmysle niekdajších učební, ktoré to robili obyčajne z pedagogických pohnútok, odhora, ale tlmočníkom, zosilovačom tých túžob, ktoré majú svoje korene v masách (...) spisovateľ musí ísť ďalej, za posledné stránky svojich kníh, do života. Musí sa zúčastniť každého dôležitého pohybu, každej akcie, ktorá je ochotná jeho myšlienky uviesť do obehu, bez ohľadu na to, pod akým kepienkou alebo v akom odbore ľudskej činnosti sa to deje. Preto spisovateľ nemôže a nemá patriť len jednej partaji, jednej vrstve kolektívu, v ktorom žije, ale musí sa umiestniť v jeho základoch a ako dob-

¹² Tamže, s. 3.

¹³ Tamže.

¹⁴ URBAN, Milo: Zrodzenie bolševizmu (kapitola z nového románu *Hmly na úsvite*). In: *DAV*, roč. 3, 1929, č. 1, s. 99 – 101; URBAN, Milo: Päť spisovateľov o SSSR. In: *DAV*, roč. 4, 1931, č. 1, s. 9 – 10; URBAN, Milo: Anketu o možnostiach rozvoja slovenskej revolučnej a proletárskej literatúry. In: *DAV*, roč. 4, 1931, č. 4, s. 10.

¹⁵ URBAN, Milo: Anketu o možnostiach rozvoja slovenskej revolučnej a proletárskej literatúry. In: *DAV*, roč. 4, 1931, č. 4, s. 10.

¹⁶ URBAN, Milo: Slovenský spisovateľ dnes. Niekoľko aktuálnych poznámok. In: *Elán*, roč. 4, 1933, č. 3, s. 1 – 3.

rý duch musí byť všade tam, kde sa niečo užitočného a zdravého v prospech toho celku robí“.¹⁷ Rovnako by mal byť aktívny pri formovaní ideových koncepcií.

Z pohľadu intenzívnych kultúrno-politických „výbojov“ vníma Urban ako inšpiráciu postavenie umenia vo vtedajšom Sovietskom zväze. Existenciu spoločensky „angažovanejšieho“ typu literatúry zdôvodňuje fatálnymi zmenami, ktoré stoja na začiatku tvorby nového spoločenského poriadku. „Slepé“ nasledovanie cudzích vzorov však v žiadnom prípade autor neodporúča. Pri tomto odkaze trochu nesystémovo (neskorší rok vydania ako zvyšok publicistiky v tomto texte) upozorňujem napríklad na Urbanov článok *Budujeme cesty* publikovaný v roku 1941 v denníku *Gardista*.¹⁸ S neskrývanou radosťou v ňom víta rozhodnutie predstaviteľov Slovenskej republiky pridať sa ku krajinám, ako sú fašistické Taliansko a nacistické Nemecko, ktoré navyše oprávňuje zjednotiť ostatnú Európu. To, čo by podľa jeho názoru mali slovenskí spisovatelia robiť, bolo „vyvolávať kultúrno-politický proces medzi tými, ktorí boli vysunutí z kultúrneho života“.¹⁹ Aplikáciu nových poriadkov navrhuje realizovať Urban aj za cenu prevratu niektorých dovtedajších spoločenských noriem. Slovenský spisovateľ by mal byť schopný vyhmatať momenty doby a bojovať za práva na samobytný život. Mestský živel a snobská literatúra však podľa neho neprichádzajú do úvahy, keďže jej aktuálna podoba sa nezaujíma o vyššiu vec a tvorí iba okraj kultúry iných národov. Aktívni tvorcovia by podľa Urbana nemali sedieť iba za písacím stolom (tu len okrajovo pripomínam úvodnú ilustráciu s jeho hompálajúcimi sa nohami), ale vlastnou činnosťou by mali vstupovať do služieb verejného života.

Ani v neskoršom období neprestáva plniť autor trochu imaginárnu funkciu pozorovateľa a komentátora špecifik literárneho života na Slovensku. Takýmto spôsobom sa pokúša odpovedať napríklad na otázku, prečo sa slovenskí spisovatelia dlhodobo nevenujú aspektom mestského prostredia. Podrobnejšie si všíma tento fenomén v článku *Autor na rozcestí: dedina či mesto?*²⁰ Dôvody určitej nevyrovnanosti sa s mestom dáva prozaik do súvislosti s celkovým kultúrnym vývojom a tradíciou na Slovensku. Podľa neho situáciu v krajine charakterizuje absencia mestskej kultúry. Akékoľvek jej čiastkové prejavy považuje skôr za cudzí import. Aj v tomto smere ale dochádza podľa jeho slov po prvej svetovej vojne k určitým posunom. Zároveň konštatuje množstvo problémov v aplikovaní týchto zmenených východísk do konkrétnej doby. Riešenie nachádza autor práve v dôkladnejšom spoznávaní mestských špecifik, na čo celkom určite nestačia iba občasná návštevy mestského priestoru. Urban „samozrejme“ otvorene nikomu nič nepredpisuje ani nikoho do ničoho v tomto smere nenúti. Táto informácia sa dá v závislosti od predchádzajúcich riadkov chápať ako určitý paradox, keďže tento typ publicistiky má v jeho prípade jednoznačne burcujúci a verbálne nátlakový charakter. Akékoľvek zámerné vyhýbanie sa námetom z mestského prostredia zo strany slovenských autorov interpretuje ako škodlivé pre vývoj slovenskej literatúry. V závere konštatuje, že výber takýchto neprebádaných a kľukatých ciest pri písaní ukazuje, „kto je chlap na mieste“.²¹ Na záver

¹⁷ Tamže, s. 2 – 3.

¹⁸ URBAN, Milo: *Budujeme cesty*. In: *Gardista*, roč. 3, 28. 9. 1941, č. 222, s. 1.

¹⁹ Tamže.

²⁰ URBAN, Milo: *Autor na rozcestí: dedina či mesto?* In: *Elán*, roč. 6, 1935, č. 4, s. 1 – 2.

²¹ Tamže, s. 2.

tohto článku konštatuje, že nevyhnutnosťou zdravého literárneho vývoja je práve preto hľadanie takýchto odhodlaných individualít.

O úlohách moderného slovenského spisovateľa píše Milo Urban aj v nasledujúcom období. Potvrdzujú to viaceré články publikované v časopise *Elán*,²² v ktorom rozličným spôsobom a uchopením témy stupňuje svoj tlak na aktuálnu spoločenskú angažovanosť tvorcov. Do tohto kontextu zapadá príznačne text *Na dobrej ceste*. O našom pomere k Čechom,²³ ktorý autor napísal v decembri 1938. Otvorene sa v ňom vyjadruje k zmeneným spoločenským pomerom. Venuje sa výlučne vzťahu medzi českým prostredím a Slovenskom. Uvažuje o jeho samostatnosti. Tzv. československý zväzok vníma z viacerých dôvodov ako „špekulatívny“. Predovšetkým na českej strane nachádza príčiny zlyhania tohto spojenia. Vyjadruje sa k historickým prekážkam, ktoré podľa jeho slov vychádzali z nepriateľstva a absolútneho nepochopenia slovenských spoločensko-kultúrnych špecifik z českej strany. V závere ponúka z dnešného hľadiska jedno zaujímavé vyjadrenie, prostredníctvom ktorého nachádza oporu vlastných myšlienkových téz v minulosti: „Okúsili sme slobody a teraz už nevzdáme sa jej tak ľahko. Vieme, čo chceme. Pred nami je cesta – my musíme ísť vopred, ďalej, vyššie v službách svojho slovenského národa tak, ako nám to pred sto rokmi prikázal Ľudovít Štúr.“²⁴ V kontexte tohto článku sa ponúka do pozornosti ešte jeden paradox. Dotýka sa porovnávacej štúdie Jiřího Hollého uverejnenej v časopise *Slovenská literatúra*.²⁵ Autor v nej svoje uvažovanie o románe *Živý bič* začína nasledovne: „Když zásluhou Jána Smreka vyšel v Edici mladých slovenských autorů Mazáčova nakladatelství v prosinci 1927 Urbanův *Živý bič*, bylo to převratné datum slovenského literárního života.“²⁶ Samotný Milo Urban sa práve k tejto etape svojho života, dokonca presne k tomuto momentu vracia vo svojich pamätiach, v ktorých o tom trochu sugestívne píše: „Začiatkom decembra vyšiel *Živý bič* knižne. Potom mi poštar priniesol prvý slušnejší honorár: celých štyritisíc korún od pražského vydavateľa Mazáča. A tesne pred Novým rokom, kde nič, tu nič, ponúkli mi v redakcii Slováka miesto redaktora. Čo som si ešte mohol želať? Iba ak vtáčie mlieko.“²⁷

Tento predovšetkým materiálovo zameraný text uzavriem pohľadom na Urbanov článok vydaný v januári 1938 v denníku *Slovák* pod názvom *Cieľ* a zmysel našich zápasov (o čo nám išlo na kultúrnom poli?)²⁸ Má skôr bilančný charakter, keďže ním autor reaguje na dvadsiate výročie existencie tohto dobového periodika. Otvorene v ňom odsudzuje všetky podľa jeho slov „jednotárske koncepcie“, ktoré sa podľa neho realizovali po prevrate v roku 1918 na Slovensku. Stručne reflektuje konfrontácie opozičných táborov.

²² URBAN, Milo: Podceňovanie ľudu? In: *Elán*, roč. 7, 1936, č. 4, s. 1; URBAN, Milo: Čo nám dal kongres slovenských spisovateľov. In: *Elán*, roč. 6, 1936, č. 10, s. 1.

²³ URBAN, Milo: Na dobrej ceste. O našom pomere k Čechom. In: *Elán*, roč. 9, 1938, č. 4, s. 1 – 2.

²⁴ Tamže, s. 2.

²⁵ HOLLÝ, Jiří: Romány *Živý bič* a *Hmly na úsvite* v českých souvislostech. In: *Slovenská literatúra*, roč. 48, 2001, č. 6, s. 472 – 484.

²⁶ Tamže, s. 472.

²⁷ URBAN, Milo: *Kade-tade po Halinde. Neveselé spomienky na veselé roky*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1992, s. 189.

²⁸ URBAN, Milo: *Cieľ a zmysel našich zápasov (o čo nám išlo na kultúrnom poli?)*. In: *Slovák*, roč. 20, 16. 1. 1938, č. 12, s. 13.

Do čela tohto súboja stavia práve denník *Slovák*. V tejto súvislosti zaujmú viaceré jeho formulácie obsahujúce už celkom jednoznačne odkrytý slovník prislúchajúci radikálnemu politicko-ideologickému súpereniu: „Nechceme nikoho presviedčať, že to *Slovák* robil v rukavičkách, alebo že to bola práca od základov. Chvat a nedostatok vycibrených ľudí, ktorý sa po prevrate tak okate prejavoval v politickom a hospodárskom živote, ešte vari okatejšie prejavoval sa v živote kultúrnom a – prirodzene – dostával sa i do novín.“²⁹ V tejto súvislosti sa Urban priznáva k tomu, že slovenský kultúrny život si vypožičal tzv. politické zbrane. Dokonca konštatuje, že v tomto období je nutné na umenie a literatúru reagovať najmä politicky. Aj ďalej v článku používa vyjadrenia vypovedajúce a zdá sa, že aj značne podporujúce atmosféru permanentného zápasu. Z dôvodu posilnenia tohto dojmu vyberám niektoré z nich, ktoré mi v kumulovanej podobe pomôžu potvrdiť moje zistenia: „(...) združili sme v tých zápasoch, mohutneli sme kvantitatívne i kvalitatívne (...) tento spôsob zápasu nám nanútili a my sme boli nútení vytĺcť z neho toľko dobrého, čo sa len dalo (...) nech slúži ku charakteristike našich protivníkov a na naše ospravedlnenie to, že skoro všetky naše problémy, ktoré sme chceli riešiť v tichosti, pri zelenom stole, zostali podnes nedoriešené (...) preto našim heslom i naďalej musí byť zápas (...) vieme, že sa s našimi protivníkmi ešte neraz stretneme, že nám príde vybojovať ešte ne jeden tuhý zápas.“³⁰ Ak ich následne porovnáam s externými charakteristikami z úvodu článku, paradoxy vývoja autorovej publicistickej dráhy sa ešte zvýraznia (tento rozdiel značne exponujú aj jeho memoáre a beletristická tvorba). Od tejto jeho premeny už nie je ďaleko k článkom, ktoré začne písať o niečo neskôr v denníku *Gardista*.³¹ Túto životnú etapu realizuje už samozrejme vo funkcii vedúceho redaktora.

Štúdia vznikla ako súčasť kolektívneho grantového projektu *Autor a subjekt II. Podyby autorstva a subjektivity v slovenskej literatúre* VEGA 2/0177/13 (2013 – 2015). Vedúci riešiteľ Mgr. Ľubica Schmarzová, PhD.

LITERATÚRA

- HOLLÝ, Jiří: Romány Živý bič a Hmly na úsvite v českých souvislostech. In: *Slovenská literatúra*, roč. 48, 2001, č. 6, s. 472 – 484.
- J. C. K.: Anketa u dr. Opatrného, akej ešte nebolo. Milo Urban ako zápasník, žijúci Hviezdoslav, zbojníci a iné vedomosti českých inteligentov o Slovensku a Slovákoch. In: *Slovák*, roč. 15, 1. 1. 1933, č. 1, s. 7.
- RAMBOUSKÁ, Ludmila (kreslila): Autor „Živého biča“ Milko Urban vo svojej pracovni. In: *Elán*, roč. 1, 1931, č. 10, s. 1.
- URBAN, Milo: *Anketa o možnostiach rozvoja slovenskej revolučnej a proletárskej literatúry*. In: *DAV*, roč. 4, 1931, č. 4, s. 10.
- URBAN, Milo: Autor na rozcestí: dedina či mesto? In: *Elán*, roč. 6, 1935, č. 4, s. 1 – 2.
- URBAN, Milo: Budujeme cesty. In: *Gardista*, roč. 3, 28. 9. 1941, č. 222, s. 1.

²⁹ Tamže.

³⁰ Tamže.

³¹ Pozri napríklad bližšie CSIBA, Karol: *Privátne – verejné – autobiografické* (v memoároch a publicistike Míla Urbana, Jána Smreka, Jána Poničana, Tída J. Gašpara). Bratislava : Ústav slovenskej literatúry SAV, 2014.

- URBAN, Milo: Cieľ a zmysel našich zápasov (o čo nám išlo na kultúrnom poli?). In: *Slovák*, roč. 20, 16. 1. 1938, č. 12, s. 13.
- URBAN, Milo: Čo nám dal kongres slovenských spisovateľov. In: *Elán*, roč. 6, 1936, č. 10, s. 1.
- URBAN, Milo: Jeden z mnohých bez mena. In: *Elán*, roč. 1, 1931, č. 7, s. 3.
- URBAN, Milo: *Kade-tade po Halinde. Neveselé spomienky na veselé roky*. Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1992.
- URBAN, Milo: Na dobrej ceste. O našom pomere k Čechom. In: *Elán*, roč. 9, 1938, č. 4, s. 1 – 2.
- URBAN, Milo: Päť spisovateľov o SSSR. In: *DAV*, roč. 4, 1931, č. 1, s. 9 – 10.
- URBAN, Milo: Podceňovanie ľudu? In: *Elán*, roč. 7, 1936, č. 4, s. 1.
- URBAN, Milo: Slovenský spisovateľ dnes. Niekoľko aktuálnych poznámok. In: *Elán*, roč. 4, 1933, č. 3, s. 1 – 3.
- URBAN, Milo: Zrodenie bolševizmu (kapitola z nového románu Hmly na úsvite). In: *DAV*, roč. 3, 1929, č. 1, s. 99 – 101.

Mgr. Karol Csiba, PhD.
Ústav slovenskej literatúry SAV
Konventná 13
811 03 Bratislava
SR
e-mail: csiba0@gmail.com